

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben háshoz hozva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 ünnepi napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

Asszerkesztőség kérésre visszajár
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

A város és a káptalan. Tegnap e helyen Némethy Károly belügyi államtitkárnak a *Nagyvárad Napló* ban közölt azon állítólagos nyilatkozatához fűztünk kommentárt, amelyben a káptalant, mint a város fejlődésének, haladásának akadályát, kerékkötőjét állította oda s ezzel kapcsolatban a holtkézl birtokról mondott nem valami államférfiai bölcsességre valló szentenciát.

Erre vonatkozólag ma a legilletékesebb helyről Rimler Károly polgármestertől a következő helyreigazítást kaptuk:

»Kedden délután a csendőriskola megtekintése alkalmával az iskola hátulso kerítésénél megmutattam az államtitkár urnak a hosszasan elnyúló Csillagvárost az előttünk elterülő u. n. Kommandans-réttel együtt s megemlítettem, hogy ennek a területnek a megszerzését, mely káptalani birtok, a város fejlődése szempontjából szükségesnek tartom.

Az államtitkár erre azt felelte, hogy ez igen helyes városi politika s hogy ebben a törekvésünkben szívesen megigéri a belügyi kormány támogatását.

Ennél egy szóval sem mondtam többet; holtkézl, fejlődési akadályokról, országról, tengerről sem ő, sem én egy árva szót sem ejtettünk.

Ennek a férfias nyíltsággal megírt cáfolatnak egy nagy hibája van: kár, hogy nem két nappal előbb írta meg a polgármester. t. i. mindjárt, a mint a *Nagyvárad Napló* referádája megjelent. Ez a referáda ugyanis szerdán

elent meg; mi egy napig vártunk, hátha lesz valami helyreigazítás. Egy államtitkárnak a nyilatkozata nagyon fontos, pláne az ilyen, ami valótlan és sértő lett volna. A helyreigazítás csütörtökön nem jött s így kénytelenek voltunk feltételezni, hogy az a közölt formában történt meg.

A polgármester közlését feltétlenül auctentikusnak fogadjuk el s ennek következtében készségesen konstatáljuk, hogy az államtitkár azt az igazságtalan és bántó nyilatkozatot nem tette, amint különben tegnap is csak azon feltétel alatt fűztük egészen tárgyilagos megjegyzésünket hozzá: »ha így történt.«

Egy államtitkárról pláne, Némethy Károly államtitkárról nem tételeztünk volna fel ilyen tapintatlan nyilatkozatot, amely csak a földosztó szocialisták szájába való. A polgármesterről sem tételeztük volna fel, hogy ez esetben fel nem világosította volna az államtitkárt. De a *Nagyvárad Napló* saját külön tudósítójának értesülésére hivatkozott, — a cáfolat pedig késett s így el kellett fogadnunk az adott helyzetet.

Örvendünk rajta, hogy tegnapi kommentárunk meghozta a cáfolatot s alkalmat adott az államtitkár megtámadott reputációjának védelmére.

Vajjon a Kommandansrét megszerzése érdekében áll-e a városnak? — az más kérdés. Az állatvásárok új elhelyezése és a Kommen-

dán srét Gilányi-sori részének beépítése után mi nem tartjuk szükségesnek. De ha a város intéző körei annak tartják, módjukban áll megtenni az erre vezető lépéseket. Ezek közé azonban aligha tartozik az a tapintatlan eljárás, melyet a *Nagyvárad Napló* követ, hogy t. i. egy tekintélyes államférfiu szájába vakmerően adott valótlan és sértő nyilatkozattal bűnbakul állítsa oda a káptalant, amely annyit tett és tesz e város fejlődéséért.

Kraft Ebbing segits!

Honnan jött Zucker ur? Galiciából, mert hát honnan is jöhetett volna másfelől?

Hova ment Zucker ur? Budapestre. Mert hát a galíciai Zuckerek közül a nagyobb szabásu vállalkozók Budapestre zónáznak, a középfinom minőségűek Miskolcot, Nagyváradot szerencsétlenek, a még szerényebb igényűek elmennek — például Érmihályfalvára bóchernek.

Mije volt Zucker urnak eredetileg? Semmije. Mert hát Galiciából azok jönnek ide, akiknek csak lesz valamijük. Lesz, mindenkinek föltétlenül lesz. Lesz pénze s mindene, amit pénzen megszereshet: háza, palotája, automobilja és köztisztületben álló neve. Zucker, az előbbi kis bócher nagyságos ur, város-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

A xandium.

— Amerikai törté. et. —

Mr. Philips hozzá volt szokva a merész vállalatokhoz, de azért mégis gondolkodóba ejtette Green ajánlata. Egy este betoppant hozzá s minden teketória nélkül a következőket mondta.

— Repülő gépről van szó. Tudom, hogy az effélére most rossz idők járnak, a feltalálók egyrésze bolond, a másik képzelődő. Nehogy rólam is hasonló gondoljon, mindjárt a közepén kezdem. A tudomány ennek a kérdésnek egyedüli megoldását a villamosság alkalmazásában látja és az eddig folytatott kísérletek igazolták, hogy csakis az accumulator rendszerű repülőgép fog beválni. Csak hogy az eddig ismert accumulatoroknak két lényeges hibájuk: túlságosan nehezek és könnyen polarizálódnak, vagyis a bennük elraktározott villamosság a legcsekélyebb behatásra egyszerre kiszül. Az én találmányom mind a két bajon segít. Föltaláltam egy új fémeket, amelynek a neve xandium.

Ugy viszonylik súly dolgában az eddig ismeretekhez, mint egy a százhoz, erő kifejllesztése dolgában pedig mint száz az egyhez vagyis: százszorta könnyebb a sulya az eddig ismert fémek legkönnyebikeinél és mégis százszorta nagyobb villamos erőt tud kifejteni.

Azzal kivett a zsebéből egy hajóalaku apró gépet, egyet nyomott a gombján és a kis alkotmány repült föl, oldalt, jobbra-balra, amint a mérnök beigazította. Ahogy a bankár meglátta a remek apróságot, fölpatant a székről, odalépett Greenhez s csak ennyit szólt:

— Kész az alku, mennyire lesz szükségünk?

Green egykedvűen megnevezte az összeget. Tetemes sümma volt, de mr. Philips nem habozott. Egy hét mulva együtt volt a szükséges műszer, anyag, szóval minden. A mérnök hozzáfogott a gép készítéséhez, amelynek csodájára járt az egész tudományos világ. Fél év alatt elkészült a rendkívül finom és kecses, végtelen könnyű mehanizmus.

Az accumulator azonban Green az utolsó hétre hagyta. Nagyon is jól őrizte meg a titkát. A xandiumról nem volt sejtelve senkinek, még Philipsnek sem. Ami nagyon bossz-

szantotta a bankárt, olyannyira, hogy valósággal meggyűlölte kompanistáját.

Elérkezett a próba-fölszállás napja. Minek részletezzem, elgondolhatja bárki, hogy a szenzáció óriási néptömeget csalt arra a helyre, ahonnan a fölszállásnak történnie kellett.

Réggel Philips és Green újból megvizsgálták a gépet: Philips és Green, mondom, mert a bankár nem sajnálta a fáradságot s azon hat hónap alatt, míg a gép elkészült, éjjel-nappal tanult és dolgozott, úgy hogy ha a xandium előállítás módját tudta volna, bizonyára egymaga is tudott volna állítani egy hasonló gépet.

Green megindította a gép csavarjait s hirtelen fölszálltak. Óránként száz kilométer sebességgel indultak észak felé. A gép pompásan s csaknem zajtalanul működött. Green a gép indító csavarjánál volt elfoglalva, Philips pedig oldalt állott és nézte.

S amint nézte, irigység és hatalmas égető vágy fogta el, hogy bár volna ő az egyedüli, aki ezt a titkot tudja.

... Hátha erőszakkal kivenné Greenből a titkot?

Visszariadt eleinte a gondolattól, de az nem hagyott neki békét. Az utóbbi idők izgalmai,

KOBRAK

cipőkülönlegességek Fuchs Miklósnál,

Nagyvárad, Szent László-tér 1.

Telefon: 847. szám.

atyja, az OMKE választmányi és a Cionista-szövetség tiszteletbeli tagja lesz huszonöt év alatt. Százazei egyre gyarapodnak s hogy az alatt mások vagyona ugyanannyival fogy, mit törődik ő azzal a köztiszteltet közepette, mely környezi?

És mit tett Zucker Herman bankár, a gyárigazgató, a nagykereskedő és a fővárosi városatyja? Felgyújtotta a boltját, hogy aztán a biztosító társulatot becsaphassa. Csalt, mint valami kis grajzleros, mint annyi más apró kis társa, kik ott rekedtek Ungban, Beregben. Csakhogy ezek egy-egy tüzeseten legfeljebb pár száz koronát »keresnek«, míg Zucker ur tizezrekre spekulált.

És Zucker Hermann, a Dob-utca büszkesége, a városatyja és nagykereskedő börtönbe került, a többi, bár sokkal kisebb stílus betörő közé. Vannak ott — kevesen — nála bűnösebbek, akiknek törtériáját talán tegnap még kényelmes karosszékben szivarozva olvasta Zucker ur, a köztiszteltetben álló férfi. Vannak — sokan — nála kevésbé bűnösök is. Mindegy. A börtönben nincs arisztokrácia. Egyformák mindnyájan a fogházor előtt.

Csak a sajtó bizonyos része előtt nincs egyenlőség. Zucker urról, a gyujtogatóról, a csalórol, mindazonáltal köztiszteltetnek örvendő városatyáról ezeket írja egy hitsorsosa:

A fővárosban letartóztattak egy uriembert, kinek még csak háromszázezer koronája hiányzott, ahhoz, hogy kerek egy milliót vallhasson a magáénak. S hogy a kerek milliót megszerezhesse, bebiztosítja raktárát háromszázötvenezer koronára s azt, a rendőrségi nyomozások szerint hatszor felgyújtatja, mikor is célját eléri s a raktár pedig leég. Az illetőről kiderül, hogy mint szegény lengyelzsidó jött a fővárosba s itt *vasszorgalmával, páratlan munkabíráásával* vagyonhoz jut, a vagyont tovább fejleszti s műhelyében már mint gazdag ember is épen úgy, hanem *szorgalmasabban dolgozik, mint a legkisebb javadalmazásu munkása no!* Emellett a *jótekonyság oltárán is áldoz, segít a szűkülőkön a nyomorékokon a s nem felejtkezik meg Isteuéről* ez már mégis sok

az éjjel-nappali munka, a mérhetetlen pénzvágys és nagyravágys ellenállhatatlanul kerítették hatalmukba. A környezet, a repülés, a mérnök fölényes viselkedése elvették az esztét.

Óvatosan elővette a revolvert, amelyet mindig magánál hordott s a mérnök homlokának szegezte. Azt kiáltotta a fülébe:

— Tudni akarom, hogy készül a xandium?

A mérnök nem jött zavarba, még a revolver csöve felé sem kap, hanem csak annyit mondott gunyos hangon:

— A xandium? abból nem eszik mr. Philips!

Minden eshetőségre el voltam készülve, amikor önnel felszáltam. Nehogy rajtam kívül más is megtudja a titkot, minden műszert összetörtem, a maradék anyagot elpusztítottam. Megölhet, de a titkot akkor is magammal viszem.

A bankár esztét végleg elvette a düh s rávetette magát a mérnökre. Az védte magát és már csaknem sikerült neki a fegyvert kicsavarni a bankár kezéből, amikor annak ujjja hirtelen befelé görbült és a tegyver elsült. Green összeesett és bár nem sebesült meg halálosan, eszméletét mégis elvesztette.

Mr. Philips odaugrott az indító csavarhoz és az alatta levő vastag üveggel borított nyílson lenézett a földre. Nem tudta magát tájékoztatni. Ismeretlen vidéken járt már a hajó óriási sebességgel. Hegyeket látott a felhők alatt fel-

kinek szorgalmán kívül mindent köszönhet. S mégis A pénz bálványa, az istentelen moloch annyira elragadja, hogy nem bír küzdeni ellene a harminc évben becsületes munka után, mely gyümölcsét is megtermé, a bűn útjára téved s elveszti mindazt, mit páratlan szorgalma legszebb gyümölcsévé élvezhetett volna, az emberek becsülését, tiszteletét csak azért, hogy ne hét-százötvenezer koronája, hanem kerek egy millió korona vagyona legyen. Az emberi lelkeknek eme eltévelyedését emberi elme előre ki nem gondolhatja. Kraft-Ebbing a jeles pszichiáter nagy munkájában számtalan olyan esetet sorol fel, hol az emberi elme eltévelyedése magyarázhatatlan dolgok elkövetésére bírja rá az illető egyed fizikumát.

Kraft Ebbing segítsége kellene? Nem, kedves Zucker ur! Szanatoriumban nem lehet már leülni azt a kis időt, amit hasonló esetért szegényebb embernek leülnie muszáj.

Nem Kraft Ebbing, hanem a királyi ügyész ennek a Zuckerbetegségnek az orvososa, a sanatóriuma pedig ott van, a hová már be is vitték a köztiszteltetben álló férfit: az ügyészégi börtön. *

Felhőszakadás — árvíz.

A kolozsvári vasut vonal beomlása.

Ez egész országban borzasztó esőzések, felhőszakadások pusztítanak.

Ez a veszedelem Nagyváradot és környékét sem kerülte el.

Csütörtökön éjjel fél 11-től majdnem éjfélig óriási vihar és borzasztó eső vonult keresztül Nagyváradon, amely elöntötte az utcákat s óriási károkat okozott. A mélyebben fekvő utcákon pataként hömpölygött a szennyes ár.

Tegnap délután 5 óra tájban ismét megereedt az eső és sűrű villamlás, dörgés között valóságos felhőszakadással fokozódott. Alig tíz perc alatt a víz elöntötte újból az utcákat. Egy óránál tovább ömlött az eső, s az áradás oly nagyra nőtt, hogy a közlekedés lehetetlenné vált. A víz a villamos kocsik közlekedését is

megzavarta. Azok, akiket a felhőszakadás az utcán ért, a kapuk alá menekültek. Igen sok háznál az udvarokból a víz a kapuk alatt ömlött az utcára.

Kiöntött a Páris-patak.

A Biharmegyei közokmányoktól a kir. pénzügyigazgatóság palotájáig teljesen elöntötte a tőutcat a hegyről lerohanó áradás. Az utcát fél méter magasan ellepte a víz s jó darabig kocsival sem lehetett közlekedni; a villamoskocsik is beszüntették a forgalmat.

Ennek oka a már annyi bajt okozott kórházutcai csatornázás és a Páris-patak kiöntése. A hegyről lerohanó víz széles levezető árkaikat betöltötte, a kisméretű csatorna azonban nem képes levezetni a nagyobb esőzések vizét.

Mikor már a víz apadt némileg, a konfliktusok 50—60 fillérjével szállították át a vizet a közönséget.

A Páris-patak alsó részén, Szaniszló-, Uri- és Fürdő-utcáknál is kilépett medréből s igen sok kárt tett.

Egész városrész vízben.

Még nagyobb volt a veszedelem Beöthy Ödön-utca alsó részén, Vitéz-utcán és Teleky-utca alsó részén.

Itt kisebb esőzéseknel is ellepi az áradás a házakat.

Most az egész környék olyan volt, mint egy tenger. Félméteres víz hömpölygött az utcákon s az udvarokat, a mélyebben fekvő házak lakásait elöntötte a víz. A pincék, souterrainok teljesen megteltek vízzel.

A lakásaikból kiöntött lakosság a tűzoltókhoz fordult segítségért, ahonnan az összes szivattyúkkal kivonultak s egész éjjel dolgoztak a víz kiszivattyuzásán.

Grácz Lajos tűzoltóparancsnok feljárta az összes veszélyben levő helyeket s intézkedett hogy az elöntött lakásokból a vizet eltávolítsák. Igen sok szegény embernek egész házi butorzatát tönkre tette a lakásába beözönlött víz.

bukkanni, de nem tudta volna, hogy melyek azok a hegyek.

— Jó lesz leszállni! — gondolta magában. De előbb megfogta a mérnök testét, odavonozta a lefelé nyíló ajtóhoz, az ajtót kinyitotta és kilökte rajta a nagy feltalálót, mint valami fölösleges terhet.

Aztán megállította a gépet. Az lassan lebegett a légből, mint egy óriás madár.

— No most lefelé a földre, — gondolta mr. Philips és megforgatta a csavart. De bármiként erőlködött is, lefelé nem indult a repülő gép.

... Erre az egyre nem gondolt.

Izgatottan forgatta a csavart, majd jobbra, majd balra. De a gép csak megmaradt a vízszintes helyzetében. Se fölfelé nem szállt, sem alá nem bocsátkozott.

— Megbolondult a gép? Mindjobban elfogta a bankárt az izgatottság. Mi lesz most? Megnézte a magasságmérőt: ötezer méter a tenger színe fölött.

Idegessége annyira nőtt, hogy már jóformán nem is tudta, hogy mit csinál.

Megfogta ismét a csavart, rántott rajta egyet, de már egész testében reszketett. Homlokán halálos veríték ütött ki. Mintegy lázálomban megnézte ismét a magasságmérőt.

Nyolcezer méter. Tehát csak azt érte el a legutolsó erőlködéssel, hogy megint fölfelé emelkedik. Öt perc alatt háromezer méterrel.

Feleiben zugást érzett, orrából megeredt a vér — a levegő megrikulása folytán.

Összes erejét összeszedte s megrántotta a másik fogantyút. De a gép csak emelkedett, egyre emelkedett.

Valahogy a szájához kapta a konyakos üveget de nem tudott már belőle inni, minden ereje elhagyta, a fejét nem tudta fölemelni. Csak nézte üvegesedő tekintettel, hogy folyik a vér már a szájából is. Aztán a magasság mértét nézte. Az tízezer métert mutatott.

— S mintha valami gonosz démon sugdosna a fülébe. A megölt mérnök hangján beszélt:

— A xandium kedves uram? Annak titkát nem adjuk olyan olcsón.

Mr. Green holttestét harmadnap megtalálták vagy ötven mértföldnyire a főlzállás színhelyétől. Hogyan került oda, senki sem tudta megmagyarázni, valamint azt sem, honnan vette magát az a revolver golyótól ütött seb, amelyet a torka táján felfedeztek.

A léghajónak és mr. Philipsnek semmi nyoma. Ha lezuhantak volna, a hajónak roncsaira rá kellett volna bukkanni. Tán még most is repülnek a légürben és mr. Philips a bankár lehet, hogy fel is fedezte már a xandium titkát?

De annyi bizonyos, hogy földi életében sohasem veszi hasznát.

Oltai Aladár.

Ilyen nagy pusztítást 1873. óta nem okozott a felhőszakadás Nagyváradon.

A középítkezéseknél.

A felhőszakadás sok bajt okozott a Pecze szabályozási munkálatainál, ahol az egész viztelenített területet elöntötte a víz és a munkákban sok kárt s még több fenakadást okozott.

A Körös áradata pedig a Körözsparthall építésénél megzavart munkálatokat. Az alap kiásott gödrei szintűl megtelek vízzel s tegnap este 6 órára már oly magasra emelkedett a Körös vize, hogy az eddigi összes munkálatokat a legkomolyabb veszedelemmel fenyegette.

A víz elérte a kiásott föld áthordására szolgáló két pallót. A munkások a zuhogó piszkos áradás felett leszedték a pallók deszkázatát, a pallók lábait és gerendázatát pedig vaskapcsokkal megerősítették.

Ha a Körös áradata tovább tart, elsepri az összes eddigi munkálatokat s óriási kárt okoz a vállalkozó Incze cégnek.

Elmosott vasuti töltés.

A csütörtök éjjeli víz oly erővel és nagytömegben ömlött, hogy a vasuti töltést is megromgálta. A víz egyik legerősebb vasuti utvonalat tette használhatatlanná.

Az eső 10 órától 1 óráig esett szakadatlanul. A nagyváradi-kolozsvári vasuti vonal a nagy esőzés folytán még ma is csak részben használható.

Az eső ezt a vonalat Bánffy-Hunyad és Kolozsvár között támadta meg és három helyen keresztül szakította. Az éj folyamán még az 501. és az 507-es gyors vonatok keresztül robogtak a töltésen, azonban a többi vonatot már nem bocsátották keresztül. A hegyről leömlő víz a vasut alépítményeit teljesen kimosta, úgy annyira, hogy mintegy két kilométer hosszúságban erős földcsuszamlás állott be.

A földcsuszamlásról a pályőrök értesítettek a szomszédos állomásokat, ahol az érkező vonatokat feltartóztatták. A vonatok zsufova voltak utasokkal, legnagyobb részüknek mulhatatlan ügyük volt és most tehetetlenül voltak kénytelenek vesztegelni két állomás között a nyílt pályán. Elképzelhető az a pánik ami az utasok között uralkodott. A legtöbb részük kérte, hogy vonatot küldjenek a földcsuszamlás tulsó végére s így késéssel és átszállással bár, de mégis elértek volna céljaikat. Azonban sem a kolozsvári sem a nagyváradi állomások nem segíthettek a bajon, mert nem tudták hirtelen megállapítani, hogy közben hol és mily területet mosott alá a víz.

Az utasok így visszaültek vonatjaikra és visszautaztak kiindulási helyeikre. Az utasokat Nagyváradról Aradon keresztül vitték Brassó és Kolozsvár felé.

Tegnap délutánra már némileg megtudták állapítani de még most sem teljes biztonssággal, hogy a pálya két kilométer távolságban használhatatlan. A délutáni vonatok utasai most már átszállással közlekedtek Bánffy-Hunyad és Egeres között.

Szerencse, hogy a csuszamlást idejében észrevettük s így elejét vették a katasztrófának. Az okozott kár igen nagy. A töltés kijavitása huzamos időt fog igénybe venni, mert az alámosás igen erős.

Hogy fognak építeni Biharmegyében?

Biharmegye rossz egészségügyi viszonyait részben az egészségtelen lakásoknak tulajdonították. A vármegye e bajon úgy kívánt segíteni, hogy építkezési szabályrendelet alkotott, melynek megtartása tényleg sokat segítene a helyzeten.

A szabályrendelet, mely 30 nap mulva lép életbe, igen körültekintően intézkedik mindenről. Ennek intézkedése következtében lassankint el fognak tűnni a bogárhátú, zsuptedeles, füstös házak. A soha ki nem nyitható ablakok. A lakoszoba szomszédaságából az istállók. Az utcára kidugott füstcsövek helyett téglából, készült kémények adják meg a házak formáját.

Az igen fontos szabályrendeletből a következőket adjuk kivonatossan.

A szabályrendelet életbelépése után új építkezéseket kizárólag szakértő által készített tervek alapján eszközölhetnek. A terveket az előjáróság vizsgálja felül s azok felett 8 nap alatt intézkedik.

A szabályrendelet értelmében a községekben szabályos utcavonalak szerint építkezhetnek. Az utcákra, (nem úgy mint eddig), semmiféle szemetet nem szabad kihordani. Az utcai befásítás az előjáróságnak nemcsak joga, de kötelessége is. Erdekese, hogy az utcáknak legalább 20 méter széleseknek kell lenniök.

Nagyváradon a 9 méteres utcát is szűkebbre veszi a főmérnök!

Minden ujonnan épült háznál s különösen lapályos házhelyeken, ahol t. i. talajvizektől, avagy belvizek összegyülemelésétől lehet tartani, a lakoszobák alapját legalább is 50 centiméternyire kell feltölteni. A lakoszobák padozatának minden körülmények között legalább 50 centiméterrel kell a természetes földnél magasabbnak lenni.

Lakóházak építésénél a falakat száraz, foklapos, égetett téglából, vályogból vagy vert földből lehet csak készíteni. A vályog vagy vertföld alapja mindég égetett téglából készíthető csak. Vályogból vagy vertföldből készült főfalak legkisebb vastagsága 60 centiméter lehet. A vályogfalakra emeletet építeni tilos.

A kövezettel, vagy téglaburkolattal ellátott avagy padlókból épített járdák közközlésen állítanak elő, ilyenek létesítése tehát a háztulajdonosoktól nem követelhető, de ahol járdák nincsenek, a házak előtt a tulajdonosok gyalogjárókat telkeik hosszában minden év őszén 10 centiméter vastagon kavicsolni, vagy homokolni tartoznak.

A kémények téglából építendőek s a tető gerincei 50 centiméter magasra emelendők. Füstvezető csöveket az utcára kibocsátani nem szabad s a jelenlegieket az előjáróság tartozik lebontatni.

Új épületek befedéséhez rendszeren cserép, pala vagy más tűzbiztos anyag, vagy zsendely használható.

Erdekese és talán a legfontosabb a szabályrendelet ama része, mely a lakoszobák tértogata intézkedik. E szerint a lakoszobák tértogata legalább 20 négyzetméter s magasságban legalább 250 négyzetméter kell hogy legyen. A lakoszobákban az ajtóknak legalább 190 m. magasnak és 090 m. szélesnek kell lenniök. A lakoszobákra 12 négyzetméternyi terület után 1 ablak alkalmazandó. Ki nem nyitható ablakokat nem szabad használni. Az ablakok magassága 80 cm-nél, szélessége 60 cm-nél kevesebb nem lehet.

A régi épületekre vonatkozólag a szabályrendelet a következőket tartalmazza: Roskadózó és közveszélyes építmények ha tulajdonosaik által záros határidőn belül le nem bontatnak, a hatóság által az illető költségére lebontandók.

A szabályrendelet megszegői 2—100 koronáig terjedhető pénzbírsággal büntethetők.

A szabályrendeletet a belügyminiszter már jóváhagyta s a községi előjáróságok tegnap kapták meg azokat. A szabályrendelet 30 nap mulva lép életbe.

Hová lett a zsinagóga pénze?

Bagamérban 1907-ben elhatározták a izraeliták, hogy imaházat építenek. Ehhez pénz is kellett volna, amit a bagaméri izraeliták nem igen voltak hajlandók adományozni.

Hogy pedig mégis legyen imaházuk, az ország más vidékén lakó izraeliták áldozatkészségére reflektáltak. 1907-ben meg is kapták a koldulási engedélyt a belügyminisztertől.

Schönfeld Mózes főrabbi Hoffmann Illés és Baumann Salamon hitközségi tagokat indította utnak. Első utjuk volt Medgyes, aztán Arad, majd Zombor, Debrecen, végül Máramarossziget. Azonban ezeken a helyeken a rendőrségek sehogy sem bittek Hoffmannéknak és egyelőre letartóztatták őket. A bajba került gyűjtőket az alispán távirati igazolása után bocsátották csak szabadon.

Sok viszontagság után végre visszatértek Hoffmannék Bagamérba, ahol beszámoltak a a gyűjtésről, amely 900 koronát jövedelmezett.

A pénzt Ehrenfeld Hermann pénztárosnak adták át kezelés végett. Ehrenfeld pénztáros 1907 óta kezeli a pénzt és mindig csak kezeli ellenben a bagaméri imaház falai sehogysem akartak emelkedni.

Végre a múlt hó elején valami N. N. mögé rejtőzött öreg bagaméri izraelita feljelentést adott be a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

A feljelentésben N. N. elmondja a fentleket és kéri a minisztert, hogy indíttassa meg a vizsgálatot. A vizsgálat meglepő dolgokat hozott nyilvánosságra. Első sorban a feljelentésnek tényleg igaza volt a bagaméri imaháznak nyoma sem volt.

De a pénzkezelés körül is bajok voltak még pedig komoly bajok, amelyek az ügyészség beavatkozását vonták maguk után. Hogy miért kellett az ügyészségnek is beavatkozni, az vizsgálati titok, de biztosan ugyanazért avatkozott bele ez a nem tréfáló hivatal, amiért a bagaméri imaház nem volt képes eddig felépülni.

UJDONSÁGOK.

Husz millió alapítvány.

A budapesti IV. kerületi járásbírósnál tegnap délelőtt hirdették ki Kaszeli Jenőnek, az ismert pesti nábobnak a végrendeletét, melynek hazahozatala körül oly nagy nehézségek voltak. A végrendelet maga nagy meglepetés, mert Kaszeli Jenő egész vagyonát jótékony célra hagyta. A huszmillióra becsült vagyonból egy alapítvány lesz létesítendő olyan jöházból való egyének fölsegítésére, kik önhibájukon kívül jutottak szerencsétlen sorsba.

A végrendelet sok pörösködésnek és harcnak lesz okozója. Elsősorban megtámadja Kaszeli Eugénia, az elhunyt nővére, kit Kaszeli Jenő teljesen kizárt minden öröklésből.

Nagy vita lesz a körül, hogy az azil szó miként értelmezendő. Szórol-szóra: menedék-

házat jelent, de azok, akik az alapító intencióit ismerik, azt mondják, hogy az elhunyt nem menedékházat kívánt létesíteni, hanem egy olyan alapítványt, amely az elszegényedett uri osztály önhibáján kívül szerencsétlenül járt tagjainak menedéket, segítséget nyújt.

Az alapítványi rendelkezésben nincs szó arról, hogy minő vallásfelekezethez vehetik igénybe, de a végrendelet az alapítvány felügyeletére a mindenkor *hercegprímást* rendeli fölkeríteni.

A vagyon, amelyből a végrendelet szerint az alapítvány létesítendő, ez idő szerint tizen-nyolc-husz millió korona. Fele ingatlanokból, fele érték papirokból áll.

* Zelenka superintendens lemond. Zelenka Pál bányakerületi ágostai evangélikus superintendens hír szerint legközelebb lemond és a közéletből visszavonul. A hetvenéves aggastyán (született 1839. augusztus 19-én Csehbugón) még tavaly javaerejében működött, mikor hirtelen támadt betegsége következtében egyszerre minden tünetét mutatta az aggságának. Zelenka a nyár elején Reichenhallba utazott, hogy súlyos betegségére gyógyulást keressen, de állapota alig változott. Utóda: valószínűleg: *Geduly* Henrik, nyiregyházi lelkész, a tiszai ág. h. ev. egyházmegye egyházi főjegyzője lesz.

* Borromeus ünnep Milanóban. Borromeus Szent Károly három százados évforduló ünnepe alkalmából most vannak Milanóban, — hol a szent teste őriztetik, — a világraszóló ünnepélyek. A nyolc napig tartó ünnepségekre hat bíbornok és ötvennél több érsek és püspök gyűlt egybe a milanói dómban. A pápa Agliardi kardinálist küldte az ünnepre. Zsufolva volt a székesegyház ájtatos hívőkkel. Borromeus Károly koporsóját telehintették illatos rózsákkal, aztán a Borromeus-kápolnából hangzugás között vitték a dóm hatalmas főoltára elé ünnepes processzióban.

* Tömeges csontvázlelet. Késmárkról írják, hogy ott egy csatorna építése alkalmával Késmárkon a római katolikus nagy templom közelében fél méternyire a föld alatt hatalmas tömegsírra bukkantak. A majdnem teljesen ép csontvázak még most is látható vastag mészkővel vannak bevonva. Eddig már négy szekér csontvázat szállítottak a mostani temetőbe. A közös sír valószínűleg a 18-ik századból való, a mikoris a pestisjárvány Késmárk lakosságának több mint egyharmadát elpusztította.

* A nyugdíj bizottság ülése. Nagyvárad város nyugdíjbizottsága hétfőn, szept. 5-én délután 4 órakor ülést tart a város-házán.

* A kolera. Tegnap délelőtt a Szent Gellért kórházban meghalt Vince László adománygyűjtő, akit az Óvoda-utcából vittek tegnapelőtt a kórházba kolera gyanúja alatt. A holttestet az éjszaka átszállították a Szent László-kórházba, ahol Genersich tanár felboncolta. A boncolásnál jelen volt dr. Magyarovics. Mladen tisztifőorvos, aki a következőket mondta a boncolás eredményéről:

— A boncolás megállapította, hogy a halál oka heveny gyomorbélhurut, amelynek jelenségei hasonlítanak a koleraéhoz, de nem kolera. Délután ejtik meg a leghalibb bakteorológiai vizsgálatot s akkor lesz megállapítható, hogy minő bakteriumokat találtak Vince holttestében.

* A múlt évi kolera elleni védekezés költsége. Az 1909. évben szintén fenyegetett a kolera veszedelme. Nagyvárad városa a járványkórháznál nagy beszerzéseket tett, hogy a veszedelem készen találja a várost. A beszerzés 6535 koronát tett, amelynek a miniszter csak felét volt hajlandó megtéríteni. A polgármester panasszal élt a közigazgatási bírósághoz; de ez a legfelsőbb bíróság nem adott helyet a panasznak s elégnék tartja, ha a miniszter a költségek felét téríti meg. Kolera nem lépett fel, s a beszerzett anyagokat a város más fertőző betegségeknél használta fel.

* Mentők augusztusban. A nagyvárad menti osztály a múlt hónapban 90 esetben nyújtott segélyt. Ebből sebzés és sérülés volt 18, hirtelen rosszullet 22, öngyilkosság és kísérlet 4 (mérgezés 3), betegszállítás 44, szülés 2. A segélyben részesültek közül 29 férfi és 16 nő volt. Nappali eset volt 33, éjjeli 13. A mentőosztály összes működése 1904. október 15-től, azaz tennállása óta: 3399.

* Van pályázó bőven. Nagyvárad városa a városi mérnöki hivatalnál 2 új mérnöki állást, 1 könyvvezetői és 1 csatorna felügyelői állást rendszeresített s az állásokra meghirdette a pályázatot. A mérnöki és csatorna felügyelői állásokra tegnap járt le a pályázat. Összesen 14 pályázat érkezett be. Pályázatok: Sári Béla gépészmérnök Budapest, Gregolics Ferenc gépészmérnök Szeged, Horovicz Sándor gépészmérnök Budapest; további a következő mérnökök: Benyó Albin Kolozsvár, Emerth Géza Pancsova, Vild Lajos Makó, Meszner Alajos Petroszén, Niesner Aladár Szeged, Kernács Ferenc Nagyvárad, Szücs Jenő Mezőberény, Pikó János Nagyvárad, Bizsotka János Lőcse, Steiner Ernő Nagyvárad, Schuller József Budapest. A csatorna felügyelői állásra 27 pályázat érkezett be. Ezek között Rákospalotáról pályázott egy 71 éves építőmester, német nyelven. Pályázatában kiemeli, hogy a cseh, és német nyelvet bírja. Ez ugyan bajosan lesz kinevezve. A könyvvezetői állásra meghirdetett pályázat ma jár le.

* Newyork lakossága. Nagy-Newyork lakossága az utolsó népszámlálás szerint 4.766.883-at tettek ki. Ez azt jelenti, hogy a lakosság 1900. óta 1.329.681 emberrel szaporodott.

* Az osztályorsójáték tegnapi húzása a következő nagyobb nyereményeket sorolták ki:

30.000 koronát nyert: 74470.
20.000 koronát nyert: 106488.
15.000 koronát nyert: 30384.
10.000 koronát nyertek: 41084 52074.
5000 koronát nyertek: 63679 70313 82182 82428.
2000 koronát nyertek: 6472 55709 65492 77125 96674.
1000 koronát nyertek: 16402 22018 80187 98114.
500 koronát nyertek: 799 5809 6019 9399 10487 10619 10651 11801 12478 14717 18788 21863 24319 32238 34518 355573 36523 37932 39852 44008 44760 45250 46653 46982 51404 53977 58785 59880 60852 63681 65926 66418 66797 67124 68415 71400 71737 72465 74877 77696 78011 83804 87983 93161 93419 95255 95885 99803 103287 103671 103798 104667 105312 106685 109643.

A többi kihuzott számok 200 koronát nyertek.

* Hirtelen halál. Paptamási községben tegnap délelőtt Nagy Sándor 79 éves földmivel hirtelen összeesett és meghalt. Az orvosi vizsgálat megállapította, hogy a hirtelen halált szívizérlődés okozta. A kir. ügyészség ennek alapján megadta a temetési engedélyt.

* Élet a Félix-fürdőben. Az első sárguló falevél másutt a fürdőszezon halálát jelent s amint az őszi szél végigszánt a straudok eszplándok bokrai közt, megszűnik a zajos vidám élet a mi Félix-fürdőnkben, amelynek hírét évről-évre messzebb tájakra viszik szét s mely immár a külföld érdeklődését is magára vonta. A nyári szezon végén új évad kezdődik meg a mezei munkák végeztével Bihar-, Hajdu- és Békés, sőt a távolabbi vármegyék birtokosai, akik az őszi kellemes időszakra halasztották üdülésüket, örömmel keresik föl a csodálatos gyógyító erejű forrásokat a Félix-fürdőben, mely ilyenkor a szokottnál is nagyobb kényelmet nyújthat s nagyobb figyelemmel fogadhatja vendégeit. Mint értesülünk szeptember 1-től kezdve a szoba árakat is 30 százalékkal mérsékelik s az államvasutak igazgatóságánál lépések törtétek arra nézve, hogy a vonatok közlekedésének rendjét október elsejéig változatlanul, november elsejéig pedig korlátozva tartják fenn a közönség kényelmére. Egri Balog Gábor népszerűvé vált kitűnő cigányzenekara a fürdő élénk látogatottságának magyarázata, hogy a meleg gyógyító forrásokat a tropikus nyári hőségek elmultával sokan kellemesebbnek és hatásosabbnak tartják.

* Tolvaj napszamosnő. Mikus Mária napszamosnő tegnap délelőtt bement Weisz Jenő kereskedő üzletébe és harisnyát kért. Válogatás közben egy tucatot a kötője alá rejtett, amit a tulajdonos azonnal észrevett és rendőrkért telefonált. A napszamosnő ellen így a rendőrség megindítja az eljárást.

* Harc a rendőrrel. A Temesvári Sör-csarnokban csütörtökön éjszaka Hamza Lajos, Hamza József és Lucskai István több társukkal együtt ittas állapotban garázdálkodtak. Az oda hívott rendőr figyelmeztetését semmibe sem vették, hanem körülkapták a rendőrt és ki akarák a vendéglőből dobni. A szorongatott rendőr segítségére érkezett még két rendőr s egyesült erővel a három főcinkost előállították a rendőrápítványi hivatalhoz. Előállítás közben Lucskai István egy mellette elmenő falusi szekerre ugrott fel s úgy akart elmenekülni. A rendőrök azonban a szökevényt levették a kocsiról és társatval együtt bevitték a rendőrkapitányi hivatalhoz, ahol mindnyájan elzártak. Az eljárás ellenük folyamatba tetetett.

* Borsalino, Pichler és angol kalap nyári ujdonságok **REICHARD ARUH-ZABA** megérkeztek, hol legelegánsabb budapesti és amerikai cipők kaphatók. 40

Értesítés!

Tisztelettel értesítjük a n. é. közönséget, hogy őszi szövet ujdonságaink már megérkeztek. Kérjük t. megrendelőinket, hogy őszi megrendeléseiket mielőbb eszközölni sziveskedjenek, mert most még a szorgosabb munka előtt jutányosabban tehetünk eleget nagybecsű megbízásuknak.

HÁBER ÉS TÁRSA
első amerikai férfiszabók.

Nagy Sándor utca 1. szám.

x **A Lloyd kávéház** kényelmes nyári helyiségében szeptember hó 1., 2., 3., és 4-én a következő pompás mozgófényképek lesznek bemutatva. 1. Mennyei birodalom. 2. Patkó legendája. 3. Fehér ur a kéményben. 4. Hazátlan. 5. Bolondos féltékeny. 6. Tévedések áldozata. 7. Rabszolganő önfeláldozása. 8. Terasina. Belépti-díj nincs. Kezdeté este 9 órakor. Kitűnő italokról és ételekről gondoskodva van. A n. érdemű közönség szives pártfogását kéri *Hartstein és Örléi* kávéházi tulajdonosok.

x **Olvassa el kérem!** Ha érdekli, hogy lakásában miért érhet el takarítást villamos áramfogyasztással. On égethet már 16 gyertyafényű **Wolframéget** és ami a régiekkel szemben óránként kb. 3 fillért takarít meg, tehát nem szükséges, aki *nem akar* nagy világítást, hogy 32-es vagy 50 gyertyafényű égőket alkalmazzon és ami a fő nálam, ezen **Wolfram égő** 2 K 40 fill. Stern villamos felszerelési vállalata Bémer-tér 2. Telefon 556. Szívesen szolgálok felvilágosítással. 44

Friedländer I. Izsó
angol divat-szabó
Nagyvárad, Szt János-utca.

IRODALOM.

A népszövetség új füzeté.

A katolikus Népszövetség népfelvilágosító, munkája megszakítás nélkül állandóan folyik. Közel egy negyedmillió 32 oldalas tag-szerű illetmény meg szét a napokban az ország minden részébe. Az új füzet élénk, változatos és tanulságos tartalma.

Kitűnő zamatos magyarsággal megírt cikkei a magyar néppel sok olyan dolgot ismeretnek meg, amelyek népemelő és népvédő hatással lesznek a karholikus tömegekre.

A szövetkezetek közül most a gépszövetkezeteket, hitelszövetkezeteket ismerteti a füzet. Külön cikk foglalkozik a kisiparosok szövetkezeti szervezésével. Valóban égető fontosságú kérdés a mindenfelől szorongatott magyar kisiparosok megmentése. Igen tanulságos az angol katolikus organizációk ismertetése. Nagy szolgálatot tesz a Népszövetség az ingyenes hitelközvetítéssel. A május óta folyó közvetítés alatt 246 ezer korona kölcsönt kerestek a tagok a Népszövetségénél és 136.800 koronát már meg is kaptak. Sok szegény embert rántott ki ezzel a népszövetség az uzsora karmaiból.

Jelenti a füzet, hogy a közkezdelt »Népszövetségi Naptár« október hó folyamán jelenik meg.

TÁVIRATOR

Ostromállapot és sztrájk Spanyolországban.

Madrid, szeptember 2. Alfonz király dekrétumot irt alá, a mely Bilbao tartományban az alkotmányos garanciákat felfüggeszti.

Barcelona, szept. 2. A munkásszövetség összeült, hogy az általános sztrájk proklamásáról tanácskozzék.

Bilbao, szept. 2. Itt kihirdették az ostromállapotot, mert a hírek arról szólnak, hogy az általános sztrájknek forradalmi jelleget szándékoznak adni.

Saragossa, szept. 2. A sztrájk általános. Az üzletek és nyilvános épületeket zárva tartják. Holnap egy lap sem jelenik meg. A város nyugodt.

Árviz Gyulán.

Gyula, szept. 2. Csütörtök este 8—10 óra között Gyulán és környékén nagy vihar volt szakadatlan dörgés és villámlással. A villám többször lesújtott. A víz elöntötte az utcákat és sok pince víz alatt áll. A pénteki országos vásárra felhejtott szarvasmarhák a vihartól megvadultak és szétfutottak.

Riadalom a békekonferencián.

Brüsszel, szept. 2. A békekonferencia a mai tanácskozásán az üléssteremben egyszerre az a hír terjedt el, hogy a kiállítás német osztályát dinamittal fölrobbantották. A hír nagy nyugtalanságot keltett s az elnök személyesen tudakozódott a kiállítás főbiztosánál, aki megnyugtatta, hogy a hír teljesen alaptalan.

A levegő hősei.

Havre, szept. 2. Javában tart a nagy verseny Havre-Trouville-Douville között. Tegnap tizenegy repülőgép indult a százezer frankos díjért s valamennyi átrepült a tengeren.

Páris, szept. 2. Bielovucic gyönyörű röplést végzett tegnap. Issy les Moulineaux katonai gyakorlótéren szállott föl délután öt órakor igen erős szélben és az volt a terve, hogy két óra alatt elérje Orleansst. Mihelyt esteledett, már közel járt Orleanshoz. Néhány kilométerrel a kitűzött cél előtt látták nagy magasságban. Az ut Issytól Orleansig körülbelül ötszáz kilométer.

A háborús veszedelem.

Konstantinápoly, szept. 2. Tegnap este minisztertanács volt, amelynek nagy jelentőséget tulajdonítanak politikai körökben. Állítólag megérkezett a védőhatalmak válasza a porta utolsó jegyzékére és erről volt szó a minisztertanácson.

Berlin, szept. 2. A Lokalanzeiger tudósítója feltétlenül hiteles forrásból arról értesül, hogy a kormány tegnap este elhatározta a további mozgósítást. A legsürgősebben be fogják hívni az európai három hadtest tartalékosait.

A nagymező-utcai gyujtogatás.

Bpest, szept. 2. A letartóztatott Zucker A. Henrik védője, dr. Bródy Ernő ma nyújtotta be felfolyamodását a letartóztatás ellen. Ezért csak holnap határozhat a vádtanács a milliomos további sorsa iránt. Az üvegraktár Szántó nevű üzletvezetőjét, akit szintén terheltként fognak kihallgatni, még nem szálították el az ügyészségre.

A villám halottai.

Keoskemét, szept. 2. Kecskeméten tegnap éjjel nagy vihar volt. A villám becsapott György Balázs tanyájára, agyon-sújtotta annak tizennyolc éves fiát, baloldalán összeégette a feleségét, és arcán és lábán megperzselte nyolcéves lányát. Az asszony ma délelőtt meghalt.

Szőrnyü vallomás nyolc év után.

Nagyszombat, szept. 2. Bilasik András nagyszombati koldus a napokban királysértés miatt került a bíróság elé. Kihallgatása során

bevallotta azt is, hogy nyolc év előtt ő gyújtotta fel Komárommegyében Mocsá községet, ahol 120 ház, két templom leégett s több gyermek lett a tűz áldozata.

Szöke Jenő bűnügye.

Balassagyarmat, szept. 2. Dr Szöke Jenő szécsényi ügyvéd bűnügyének esküdszéki tárgyalását szept. 14. és 15-ére tüzték ki a balassagyarmati kir. törvényszéknél. Elnök lesz Kletzár Béla törvényszéki bíró, vádló dr Héray Andor kir. ügyész.

Balassagyarmat, szept. 2. Az országos hölgybizottság a Mikszáth Kálmán szülői házába elhelyezett emléktábla leleplezési ünnepélyét szept. 8-án délután 3 órakor tartja Mikszáthfalván.

Üzleti értesítés!

SPITZER BÉLA

női és gyermekruha áruháza,
női és gyermekszalonja megnyit
Rákóczi-ut, Weiszlovits-ház.
A legújabb felöltők, bluzok és kosztümök
készén és méret után, olcsó, szabott árak
o o mellett kaphatók. o o

Kérem a n. é. hölgyközönség szíves pártfogását.

Vagyok tisztelettel

SPITZER BÉLA.

KÖZGAZDASÁG.

Budapesti tőzsdetudósítások.

Budapest, szept. 1.

A gabonatőzsde.

50 kilogramonként.

Buza októberre — — —	9.81
Rozs októberre — — —	7.45
Zab októberre — — —	7.21
Tengeri júliusra — — —	5.70

Irányzat: Lebonyolít, lanyha.

Értéktőzsde.

Magyar hitel — — —	857.—
Osztrák hitel — — —	664.—
4%-os koronajáradék — — —	91.70
Államvasut — — —	747.—
Jelzálogbank — — —	482.—
Leszámitoló bank — — —	587.—
Hazai Bank — — —	308.—
Kereskedelmi részv. — — —	747.—
Rimamurányi — — —	691.—
Salgótarjáni — — —	640.—
Közuti vasut — — —	737.—
Városi villamos — — —	373.—
Adria — — —	557.—

Irányzat: Csendes, kevés üzlet.

Nagyváradai heti-vásár.

A nagyváradai piacon 1910. évi szept. hó 2-ik napján tartott vásárbán eladott termékek és élelmi szereknek árjegyzéke.

Tiszta buza 1-ső 18.40, 2-dik 18.— Kétszeres 1-ső 16.—, 2-ik 14.— Rozs 1-ső 12.40,

2-ik 12— Árpa 1-ső 11:40, 2-ik 11:20. Zab 1-ső 14—, 2-ik 13:60. Tengeri 1-ső 13—, 2-ik 12:80 Borsó 52— Lencse 40— Bab 20— Köleskása 32— Burgonya 6— 100 kiló lángliszt 34—, Zsemlyelisz 32:60. Fehérkenyerliszt 31:80. Barnakenyerliszt 31— Széna fuvarral 5:60 Szalma fuvarral 2— Szalonna sózott 200— Zsup-szalma —20 Alom-szalma —10. 1 köbméter bükkfa 7:50 Tölgyfa — Cserta 8:50. 1 kiló marhahus I. o. 1:28, II. o. 1:20, III. o. 1:12 1 liter ó-bor 1— 1 liter ujbó 72. 1 liter pálinka —72, 1 liter szilvápálinka 1:70, 1 liter szesz 2— 1 mm. kőszó 21:80. 1 mm. nyers faggyu 80—, 1 mm. olvasztott faggyu 100—, 1 mm. szappan 52—, 1 mm. birka gyapju —, 1 mm. magyar gyapju —, 1 hltr. ó-bor 60— 1 hltr. ujbó —, 1 mm. mész 3:60. 1 mm. kemény faszén 6—, 1 mm. puha faszén 4—, 1 hltr. kendermag —, 1 hltr. köles —, 1 hltr. repce —, 1 hltr. dió —, 1 hltr. mogyoró —, 1 hltr. aszalt szilva —, 1 kg. savanyu káposzta —, 1 kg. szalonna nyers 1:80. 1 kg. sertéshus 1:72. 1 kg. juhús —88. 1 kg. vereshagyma —16. 1 kg. foghagyma —40. 1 kg. bors 2:40. 1 kg. paprika 3:50. 1 kg. barna kenyér —24. 1 liter kőolaj —40.

Forgalmi kimutatás 1910 évi szept. hó 2 ről. Tiszta buza körülbelül 1400 hltr. Kétszeres buza 1000 hltr. Rozs 700 hltr. Árpa 800 hltr. Zab 600 hltr. Tengeri 100 hltr. Burgonya 400 hltr.

Lábas jöszágok: Hizott sertés mintegy 15 drb. Félhizott — drb. 2 évestől fejebb — drb. 1 évestől 2 évesig — drb. Süldő — drb. Malac — drb. Vágó marha 60 drb. Jármos ökr 400 drb. Fejős tehén 528 drb. Borju 80 darab. Bivaly — drb. Juh és kecske 100 drb. Ló 524 drb.

Marha-ártáblázat. 1910 évi szept. hó 2 ről. 1 pár I-ső rendű jármos ökr 700—1000 korona. 1 pár II-od rendű jármos ökr 600—900 korona. 1 pár III-ad rendű jármos ökr 500—660 korona. 1 pár fejős tehén 160—400 korona. 1 drb vágó ökr 420—520 korona. 1 drb vágó tehén 340—500 korona. 1 drb veres borju 60—80 korona. 1 drb fél éves borju 80—100 korona. 1 drb éves borju 100—160 korona. 1 drb két éves borju 120—240 korona. 1 drb hizott sertés élve kilogramonként 1:52 korona. 1 pár fél éves sertés 90—120 korona. 1 pár egy éves sertés 120—130 korona. 1 pár két éves sertés 140—150 korona. 1 drb igás ló 200—400 korona. 1 pár ökrbőr 60—100 korona. 1 pár tehénbőr 50—80 korona. 1 pár borjubőr 20—30 korona. 1 pár ló bőr 20—40 korona.

NYILTÉR.

BÚTOR

jó kivitelben, jutányosan

REISZ

butorgyárában

Nagyvárad, Kossuth(Sas)-u. 7.

REGÉNYCSARNOK.

Rózsika.

Irta: **White-Mellville G. J.**

— Angolból. —

103

XXIII. FEJEZET.

A fehér kokárda.

És most a béke és boldogság oly időszaka következett Rózsikára, mely annyival gyönyörtebb volt, minthogy szenvedések és veszélyek előzték meg azt. Férjhez ment Péterhez, a királyné jelenlétében s ő felsége határozott kívánságára, a ki maga adta a menyasszonyi ruhát és a menyasszonyt saját komornái egyikévé tette, a vőlegényt pedig besoroztatta az ő nagy gyönyörűségére saját testőrségébe. Két megátalkodottabb royalista, mint ez a háládatos pár, nem létezett Franciaországon és csak várni látszottak az alkalmat, hogy kimutathassák odaadásukat az uralkodó pár iránt, melyet oly rossz akaratú és méltatlan bántalmakkal láttak illetve. A nép közt is bizonyos reakció állt be. Nagy dolgokat lehetett várni az államrendek összejövételétől, de még inkább ennek címe felcserélésétől, nemzetgyűlésre.

A pártok tuzijáról kezdtek beszélni; a mérsékelték pártja, ugy látszott, néhány hétig növekedőben van. A hegypart még akkor nem volt tulsúlyban, a jakobinusok még titkon, ugyanazon helyeken gyűltek össze, melyek a liga korábbi összeesküvésének tanúi valának; a polgárok nagy bizodalmat helyeztek nemzetőségük szervezésébe és Lafayette még nem mutatta magát igazi színében. Tán a nép a muló érzelem azon fogékonyságával, mely a franciákat némi tekintetben a legerősebb s némi tekintetben a leggyengébb nemzeté teszi, osztozott királynéja fájdalomában, ki legidősebb fia halálát gyászolta s így a nép a közvélemény folyását magán érzelmei által engedte irányoztatni.

A viszonylagos biztonság ezen állapota azonban hamar szétfeszülő képzeletnek bizonyult — vihar előtti csend volt az csak — a tigris meglapulása az ugrás előtt. Az olyan izgatók, mint Montarbas és Coupe-téte, gondoskodtak arról, hogy a tűz ki ne aludjék tüzelő anyag hiányában. Leonie ide-oda járt-kelt a forradalmárok közt, fáradhatlan, makacs és rábeszélő szelleme volt ő a setétségnek világosság alakjában; Santerre gaz hadát teljes fizetésre megtartá és Vereskony mámi bőségben ellátta pálinkával mindazokat, kik vért szomjuhoztak. Így a torró nyár a gazdag és kellemes őszre változott át, a bőségnek és meglepődésnek, a telt csüröknek és vig szüretnek, amennyi háladásnak és földi jóakaratsnak időszakává. De a gabonaneműek még alig voltak betakaritva, a szőlők még nem voltak elszüretelve, mikor a viszály gonosz szelleme már fölékredt rövid álmából és testvért testvér ellen lovalt egész a vérontásig Franciaország szélében hozzászában.

Néhány hü ezreddel könnyen el lehetett volna küzdeni és kiirtani e viszályt egy bátor és elhatározott parancsnok alatt.

Vannak idők, mikor a helytelen könyörület a leghalásosabb kegyetlenség, mikor tiz emberélet feláldozásával tiz ezerét lehet megmenteni; de a személyes bátorság nem mindig kész eivállalni a felelősséget a vérontásért, s kitűnő tisztak a csatában a hasznavehetetlennél is rosszabbak lehetnek egy utcai lázongás elnyomásában.

Ámbár a csapatok is el voltak idegenítve részben a tróntól, de azért erős loyaltási szellem, sőt személyes ragaszkodás is lakozott még bennük a trón iránt, a katonai becsület érzésével vegyest, mely a francia katonának anynyira eleme, mint a levegő, melyet belehel. A hadsereg olyan volt, mint egy jó kardvas:

éles, hasznavehető s csak gyakorlott marok kell, mely azt hüvelyéből kirántsa. Az ő felségeik palotájának védelmére rendelt katonák közül a flandriai ezred, mely előbb a határon volt szétszórva, most behívta minde csapatját és teljes erejében Versaillesben állomásozott. A vivás és mulatozás a háboru katekismusában igertestvérek; az ujra érkezőt sehol nem fogadják szivesebben, mint a katonaságnál; és a régidőtől fogva tiszteletben tartott szokás szerint a testőrség tisztjei, kik az összes uion érkezettek gazdáinak tekintik magukat, azok tiszteletére, egy lakomát rendeztek melyre a svájci gárda tisztjei is mind hivatalosak voltak.

Ezen multság az operaházban készítettett elő. A páholyok és karzatok megteltek nézőkkel, kiknek nagy része udvari hölgyekből állt, szépek, gazdagon öltözöttek valának s a katonai pompának oly diszt kölcsönöztek, mint egy virágfüzér a bors kelyhen, van egy ragyogó drágakő a kardmarkolatnak.

(Folyt. köv.)

A szerkesztésért felelős:

Dr VUCKICS GYULA.

Moskovits Farkas és Tsa
cipő- és csizmagyar
részvénytársaság Nagyvárad.

I. Flók:

Gyár-épület, Kossuth-utca 5. sz.

II. Flók:

Rákóczi-ut, Bazár-épület.

A beiratások alkalmából felhívjuk a t. c. szülők figyelmét elsőrendű gyártmányainkra tiu és leánya iskolai cipőkben, melyek a legkényelmesebb formában vannak kiállítva. Állandó nagy választékban kapó ható fióküzleteinkben. o

A REKLÁM

Állandó, észszerű és ügyes reklámozás minden gyári-, kereskedelmi-, ipari-vállalatnak, üzletnek a lelke, rugója, az éltető eleme.

Hogyan, hol és mikor hirdethető a leg-sikeresebben legjobban és legolcsóbban, megtudható

LEOPOLD GYULA

hirdető vállalat betéti társaság-nál

BUDAPEST, VII. k., Erzsébet-körut 41. sz.

ahol kiváló szakértelemmel, odaadó lelkiismeretességgel és páratlan pontossággal eszközölnék hirdetések és reklámok az összes budapesti, vidéki és külföldi lapokban és naptárakban.

256 kitűnő naptár kizárólagos bérlete!

Költségvetések és -- Telefon
tervezetek ingyen! 12-06.

VASUTI MENETREND.

ÉRVÉNYES MAJUS 1-TŐL.

Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.

V. v.	Gy. v.	Sz. v.	Tvsz.	Gy. v.	Tvsz.	Sz. v.	Gy. v.	Oda. — Vissza.	Tvsz.	Sz. v.	Gy. v.	Tvsz.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.
		8 20				5 40		Ind. Budapest k. p. u. Erk.	4 50	7 20				6 40	
	7 00			2 00			9 35	> Bpest ny. p. u. >			7 30		1 50		9 55
	9 35	11 31		4 33		9 27	11 41	> Szolnok >	12 46	3 44	5 39		11 38	3 49	7 22
5 13	11 28	2 06		5 57	1 35	12 25	12 16	> Püspökladány >	5 06	12 54	3 44	10 20	9 52	12 48	5 41
5 27		2 18			1 50	12 41		> Bártánd >	4 50	12 41		10 01		12 37	
5 43	4 49	2 33		+6 17	2 07	12 55		> Sáp >	4 29	12 25		9 38	9 33	12 23	+5 20
6 07	12 04	2 52		6 52	2 29	1 16	1 53	> Berettyóujfalu >	3 59	12 05	3 00	8 56	9 19	12 05	5 05
6 21		3 05			2 43	1 29		> Mezőpeterd >	3 31	11 51		8 35		11 52	
6 34	12 20	3 17			2 57	1 42		> Mezőkeresztes >	3 16	11 39		8 17		11 41	
+6 41								> Ártánd >	+2 47			+8 07			
6 51		3 30			3 11	1 53		> Bors >	2 37	11 26		7 54		11 30	
7 00	12 33	3 38			3 21	2 54	2 26	> Biharpuszpöki >	2 20	11 19	2 27	7 43	8 48	11 23	
7 11	12 42	3 48		7 09	3 33	2 15	2 35	Erk. Nagyvárad Ind.	2 15	11 09	2 16	7 28	8 41	11 14	4 24
	12 54	4 10	6 30	7 14		2 53	2 42	Ind. Nagyvárad Ind.	8 30	10 54	1 52	7 07	8 34	10 53	4 14
	1 01	4 17	6 39			3 00		> Várad-Velence >	8 22	10 27	1 45	7 01		10 47	
	1 10	4 27	6 51			3 09		> Fugyvársárhely >	8 09	10 18		6 51		10 38	
	1 20	+4 38	+7 05					> Szakadát >	+7 53			+6 38		10 27	
	1 28	4 47	7 16	7 42		3 29	3 14	> Mezőtelegd >	7 43	10 00	1 25	6 30	8 10	10 21	3 31
	+1 35		+7 25					> Mezőtélki >	+7 31			+6 21			
	1 41		+7 33					> Cézcske >	+7 24			+6 14		10 09	
	1 47	5 02	7 59	7 55		3 45	3 29	> Élesd >	+7 17	9 44	1 12	6 09	+7 58	10 04	3 38
	1 52	5 06	2 05			3 50		> Élesd megálló >	7 10	9 38		+6 03		9 59	
	+2 00		+8 15					> Rikost >	+7 09			+5 56			
	2 12	5 25	8 30	8 15		4 09	3 52	> Rév >	6 50	9 25	12 58	5 47	7 46	9 47	3 26
	+2 16							> Rév megálló >	6 39			+5 41			
	2 22	5 33	8 38			4 17		> Zichy barlang >	+6 33	9 16		5 36		9 39	
	+2 27	+5 38	8 43					> Vársonkolyos >	+6 27	9 13		5 31			
	2 37	5 49	8 55			4 31		> Brátka >	6 15	9 04		5 21		9 28	
	2 45	5 57	9 04			4 39		> Jádvolgy >	5 38	8 56		5 12		+9 20	
	2 55	6 08	9 17	8 48		4 50		> Bucsa >	5 26	8 43		5 03		9 13	2 34
	+3 06	6 30	9 49	9 03				> Feketető >	+5 13			+4 50			
	5 20	8 27	12 28	10 30		5 12	4 44	> Csucsá >	5 04	8 33	12 44	4 43	7 07	8 53	2 39
				7 18	6 26	6 26	6 26	Erk. Kolozsvár Ind.	1 30	6 04	10 31		5 21	6 49	1 06

Nagyvárad—Vaskóh.

Tvsz.	Szv.	Oda. — Vissza.	Szv.	Vv.
2 50	4 30	Ind. Nagyvárad — Erk.	9 49	8 44
8 03	4 41	> Várad-Velence >	9 38	8 32
+8 17	+4 56	> Rontó >	+9 24	+8 15
8 31	5 05	> Félixfürdő >	9 17	8 07
8 48	5 21	> Kardó >	9 03	7 53
4 31	5 58	> Nyárló >	8 37	7 27
4 45	6 11	> Magyargyepes >	8 25	7 15
5 03	6 28	> Tasádfő >	8 09	6 58
5 17	6 43	> Drágéseke >	7 55	6 43
5 46	+7 00	> Magyaréske >	+7 36	+6 26
+6 11	+7 13	> Dúsed >	+7 22	+6 06
6 47	7 45	> Szombatság-Rogoz >	6 56	5 39
7 01	7 58	> Hollód >	6 46	5 28
7 20	8 17	> Gyanta >	6 23	5 04
7 28	+8 17	> Fekete Kápolna >	+6 14	+4 55
+7 42	8 31	> Solyom >	6 00	4 30
7 51	+8 35	> Belényesörvényes >	+5 53	+4 17
8 07	+8 49	> Borz >	+5 43	+4 06
8 18	8 56	> Belényesujlak >	5 22	3 44
8 27	9 11	> Sonkolyos >	5 11	3 31
8 41	+9 13	> Fenes >	+5 11	3 20
9 08	9 41	> Beléyus >	4 42	2 54
9 19	+9 13	> Dragonyesd >	+4 31	2 42
9 35	10 07	> Szudrics >	4 19	2 29
9 49	+10 18	> Riecy >	+4 09	2 13
10 08	+10 31	> Lunka-Rézbánya >	+4 05	2 09
10 24	10 49	Erk. Vaskóh-Barest Ind.	3 53	2 00

Vésztő—Kötegyán—Hollód.

Vv.	Vv.	Oda. — Vissza.	Vv.	Vv.
6 18	5 10	Ind. Vésztő — Erk.	9 20	4 02
6 36	5 28	> Okány >	9 02	3 42
6 52	5 43	> Gyanta >	8 43	3 21
7 01	5 52	> Sarkadkeresztúr >	8 33	3 10
7 15	6 07	> Méhkerék >	8 15	2 50
7 23	6 14	Érk. Kötegyán — ind.	8 06	2 40
8 01	6 58	Ind. Kötegyán — Érk.	7 19	2 15
8 14	7 11	> Pósa >	7 07	2 02
8 33	7 28	> Illye >	6 57	1 51
8 47	7 41	> Csegöd >	6 34	1 31
8 57	7 51	> Erdőgyarak >	6 25	1 21
9 06	8 01	> Árpád >	6 16	1 11
9 21	8 27	> Feketebátor >	6 06	1 00
9 35	8 42	> Feketető >	5 44	12 32
10 00	9 17	> Tenke >	5 21	12 10
10 20	9 46	> Rippa >	5 02	11 33
10 32	9 53	> Mocsár-Gyanta >	4 51	11 21
10 42	10 11	Érk. Hollód — ind.	4 40	11 09

Szombatság—Rogoz—Dobrest.

Vv.	Tvsz.	Oda. — Vissza.	Vv.	Tvsz.
9 30	7 50	Ind. Szombatság-Rogoz — Érk.	6 41	4 57
9 59	+8 18	> Nánhegyes >	+6 14	+4 30
10 09	8 29	Érk. Dobrest — ind.	6 04	4 20

Nagyvárad—Békéscsaba—Szeged—Arad.

Szv.	Mv.	Szv.	Mv.	Szv.	Vv.	Oda. — Vissza.	Vv.	Szv.	Mv.	Mv.	Szv.	Szv.
6 02	8 01	10 20	1 13	4 45	7 40	Ind. Nagyvárad — Érk.	8 28	9 40	12 05	3 10	4 00	8 10
6 12	8 13	10 30	1 25	4 56	8 22	> Óssi — ind.	8 14	9 29	11 52	2 57	3 49	7 55
6 29	8 33	10 48	1 48	5 15	8 22	> Less — ind.	7 54	9 12	11 30	2 35	3 33	7 43
6 44	8 44	10 56	2 00	+5 25	+8 33	> Gyapju >	+7 40		11 14	+2 20	3 22	
	9 03	11 03	2 19	5 34	+8 43	> Cséfa >	7 30	8 54	11 03	2 10	3 15	7 26
	+9 13		2 31		+8 53	> Pusztaradvány >	+7 17		10 38	+1 47		
	+9 20		2 39		+9 04	> Madarász >	+7 09		10 30	+1 40		
7 08	9 27	11 16	2 51	6 02	+9 14	> Nagyszalonta >	7 02	8 31	10 22	1 33	2 51	7 08
	+9 40		3 07		+9 25	> Pusztabarmód >	+6 25		10 05	+1 16		
7 28	9 59	11 44	3 27	6 24	+9 36	> Kötegyán >	6 11	7 54	9 52	+1 04	2 32	6 48
7 39	10 11	11 53	3 40	6 33	+9 47	> Sarkad >	5 54	7 41	9 29	12 44	2 22	6 33
7 47	10 23	+12 02	3 53	+6 42	+10 05	> József szanatórium >	5 43		9 15	12 30	+2 12	+6 27
	+10 27	+12 05	3 58	+6 45	+10 16	> Gyulai városerdő >	5 36	+7 26	9 10	12 25	+2 03	
7 58	10 39	12 18	4 12	6 57	+10 27	> Gyula >	5 25	7 18	8 56	12 14	2 01	6 10
	+10 51		4 27	+7 07	+10 38	> Biczere >	+5 15	+7 06	8 36	+11 58		-6 10
8 17	11 04	12 37	4 42	7 18	+10 49	Érk. Békéscsaba — ind.	4 4	6 55	8 18	11 43	1 38	5 48
	12 12	8 29	4 54	7 30	+11 00	Érk. Arad — ind.	3 53	5 09	6 36	11 25	1 25	4 16
10 45	2 43	4 22	9 11	11 01	+11 11	Érk. Szeged-Rókus — ind.	3 41	5 00	6 23	11 09	1 13	4 01

Nagyvárad—Gyoma.

Szv.	Vv.	Oda. — Vissza.	Szv.	Vv.
6 19	1 43	Ind. Nagyvárad — Érk.	9 23	8 18
6 38	2 02	> Óssi >	9 06	8 01
6 51	2 18	> Uj-Palota >	8 48	7 43
7 06	2 30	> Gyires >	8 33	7 28
+7 19	+2 43	> Vize-Gyán >	+8 17	+7 12
7 26	2 50	> Körösszeg >	8 11	7 06
7 37	3 00	> Nagy-Harsány >	7 59	6 54
7 57	3 19	> Szatál >	7 48	6 43
8 14	3 35	> Nagy-Tóti >	7 32	6 27
8 26	3 47	> Komádi >	7 20	6 16
8 44	4 04	> Iráz >	7 04	6 00
9 17	4 32	> Köt >	6 53	5 55
9 42	5 01	> Vésztő >	6 13	5 25
10 25	5 41	> Szeghalom >	5 44	4 30
10 41	5 56	> Körösladány >	5 35	4 21
10 58	6 15	> Kéthalom >	5 26	4 17
11 42	6 33	> Dévaványa >	4 4	3 20
12 00	6 53	> Ózdmajor >	4 27	2 55
12 23	7 15	Érk. Gyoma — ind.	3 50	2 35

Ha melege van,

ha fáradt, vagy unatkozik, siessen
Kecskeméthy István

„NEMZETI“ kerthelyiségébe,

hol üdülést, kellemes szórakozást,
ingyen, kitűnő italokat
és izletes ételeket

olcsó pénzért kaphat. Ha lehet, ne
menjen egyedül, hanem családjá-
val és barátaival, hogy a kellemes
szórakozást megoszthassa velők.

— Minden este fényes műsoru —

mozgófénykép előadás.

A kávéház egész éjjel nyitva.

Figyelmes és pontos kiszolgálás.
Társas ebédek, vacsorák és abo-
nensek polgári árban lesznek kiszol-
gálva. — Minden nap

friss flecken.

Számos látogatást kér tisztelettel

Kecskeméthy István vendéglős, a
NEMZETI szálloda, vendéglő és kávéház bérleje.

A
„TISZÁNTUL“-ra
előfizethetni
mindennap.

Nagyvárad város

VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Raktáron tartjuk a javított dr. Just-féle

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szem-
ben **75** százalék **megtakarítást** mutat fel. 40
gyertyás W o l f r a m lámpa **darabja 3.60 kor.**
100 gyertyásé **5 kor. 50 fill.**

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,

tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindenemti **izzólámpa különlegességek,** fény-
ké p é s z l á m p á k ugyancsak **legolcsóbb**
áron kaphatók.

Csillárok,

ívlámpák

állandóan nagy választékban kapha-
tók s a villamos telepen külön e
célra épített nagy

← **csillár-raktárunkat** →
megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos motorokat

1/2 lóerőtől 12 lóerőig minden nagyságban

Elvállaljuk

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővít-
ését, átalakítá-
sát, javítását, ívlámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szál-
litását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat
a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

Telefon szám 514.

Főszerszám telefonja 55. sz.

81

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

GYERMEK CIPŐK, GYER-
MEK KALAPOK, GYER-
MEK HARISNYÁK ÉS
GYERMEK fehérneműk
legjobb minőségben és
kedvező árban

REICHARD - áruháza

:: czégnél kaphatók. ::

Baross-utca 60. számú
ház földszintjén két
szoba, konyha
és mellékhelyiségekből
álló lakás 1910 évi

november 1-től kiadó

Értekezni lehet Pol-
gári Takarékpénztár-
nál, Kossuth-u. 4. sz.

Tarsoly és Risztó különlegességek vaskereskedése

Nagyvárad, Rákóczi-ut.

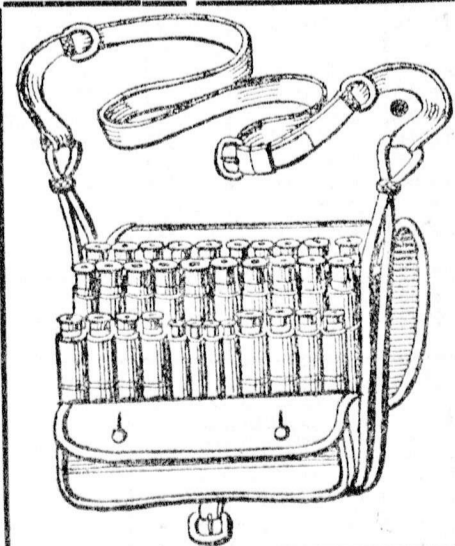
Telefon helyben és vidéken 390.

M. kir. lőpor áruda

Wöllersdorfi vadásztölté-
nyek egyedüli elárusítói.

Vadászati felszerelések,
vadászfegyverek.

Mindennemű és fajta fegyver töltények készen megtöltve nagy választékban.